

Аналіз показників індивідуальної безпеки свідчить, що в Україні зафіксовано середній рівень задоволення власним життям та високий показник негативного досвіду. Більшість населення не задоволені своїм рівнем життя, половина населення – станом здоров'я, приблизно третина – роботою та ставленням оточення.

Таблиця 2. Показники сприйняття суспільної безпеки за 2009 рік [2]

	Елементи суспільної безпеки (% що мають цей елемент)					
	доступне житло	система охорони здоров'я	система освіти	якість повітря	якість води	мережа соціальної підтримки
США	70	76	70	85	87	91
Нідерланди	51	89	70	76	93	94
Швеція	51	77	67	84	95	91
Німеччина	70	86	59	87	95	91
Японія	71	67	53	79	81	89
Польща	0	49	66	77	75	89
Білорусь	30	32	57	66	64	88
Російська Федерація	24	29	42	54	42	88
Україна	29	17	38	53	44	81

Суспільна безпека теж не на високому рівні: дуже низькі показники по житловим умовам та системі охорони здоров'я, посередня ситуація у системі освіти та якості води, помірна – у якості повітря, певні позитивні тенденції можна відмітити лише по якості мережі соціальної підтримки.

Висновки та перспективи Актуалізація проблеми забезпечення соціально-економічної безпеки у світі ставить перед національними економіками важливе завдання по збереженню внутрішньої безпеки та ефективній протидії зовнішнім загрозам.

Викладені положення та проведений аналіз показують, що в Україні є значний рівень індивідуальної та суспільної небезпеки, які можна подолати лише з використанням методик розвинених країн та з врахуванням власного досвіду.

Найважливішою проблемою для України залишається розвиток легітимних інститутів безпеки та збільшення до них довіри населення. Співпраця уряду та населення дозволять значно підвищити рівень соціально-економічної безпеки на основі спеціальних стратегій та програм розвитку, що мають спрямовуватись на поступове подолання внутрішніх загроз та ефективну протидію зовнішнім загрозам.

Джерела та література:

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року. - N 964-IV.
2. Доклад о мировом развитии 2011. Конфликты, безопасность и развитие // Обзор. – Вашингтон : Всемирный банк, 2011. – Апрель. – 68 с.

Цюпа І.З.

УДК 339.92

ЧИННИКИ АКТИВІЗАЦІЇ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З СУСІДНІМИ ДЕРЖАВАМИ

Постановка наукової проблеми та її значення. Проблематика дослідження стратегічних чинників активізації транскордонної співпраці та її ролі в розвитку відсталих територій тісно пов'язана із науковими дослідженнями прикордонних регіонів. У контексті політично-господарських і соціальних процесів, які охопили практично всі країни Центрально-Східної Європи, ця проблема стала дуже важливою. Зокрема, Польща і Україна стали територією, на якій відбуваються швидкі зміни і утверджуються нові структури. Цей регіон є важливим також з огляду на те, що на його території формується кордон нового поділу Європи.

Сьогодні на розвиток транскордонного співробітництва України впливає низка об'єктивних чинників та перешкод, які одночасно здійснюють вплив на соціально-економічний розвиток прикордонних регіонів і визначають майбутній стан транскордонного співробітництва у короткостроковій та середньостроковій перспективах. Вибір даної теми дослідження зумовлений висловленими міркуваннями.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, що питання транскордонного співробітництва висвітлено в роботах таких вітчизняних вчених як Г.В. Балабанов, П.Ю. Беленький, Б.М. Данилишин, В.О. Дергачов, М.І. Долішній, В.П. Нагірна, О.Г. Топчієв, Л. Хомич, О.І. Шаблій, З.О. Петренко. Вони розробляли окремі теоретико-методологічні питання транскордонного співробітництва та діяльності євро регіонів [1].

Одними з перших робіт у напрямі дослідження транскордонного співробітництва були праці Б.П. Клімчука, П.В. Луцишина, Н.П. Луцишин, С.В. Федонюка [3].

Метою даної роботи є визначення основних і найбільш важливих чинників активізації транскордонного співробітництва України з сусідніми державами. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити низку завдань, а саме:

- індексація загроз і ризиків, що перешкоджають розвитку транскордонного співробітництва;
- визначення чинників, що сприяють активізації транскордонного співробітництва;
- вироблення стратегії використання переваг транскордонного співробітництва західних прикордонних регіонів України з прикордонними територіями сусідніх країн у нових геополітичних умовах.

Наближення кордону ЄС, а також необхідність інтенсифікації транскордонного співробітництва спонукають до ідентифікації чинників активізації транскордонного співробітництва України з сусідніми державами і вироблення стратегії його розвитку.

Розвиток транскордонного співробітництва України сьогодні залежить від цілого ряду чинників.

Це, по-перше, кількість прикордонних пропускних пунктів, складність і тривалість оформлення митних процедур, інфраструктура черги, тобто **режим перетину кордону**. Існуюча на даний момент мережа пунктів пропуску перебуває в незадовільному стані і лише стає на перешкоді розвитку міжнародних зв'язків, негативно впливає на міжнародний імідж України. Значною мірою втрачає економіка – як на державному, так і на місцевому рівні.

З огляду на проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи з футболу у 2012 році і значного збільшення обсягів пасажиро-транспортних потоків на час проведення чемпіонату, питання режиму перетину кордону набуває ще більшої актуальності.

Слід також зазначити **розвиненість транспортної мережі** загалом. Незважаючи на достатню кількість транспортних засобів а транскордонній частині України та в сусідніх державах, існуюча інфраструктура мусить бути покращена. Зокрема, це дороги. Показники якості і щільності їх мережі на даний момент знаходяться на низькому рівні [4].

З одного боку, на сьогодні багато зроблено в міграційно-візовій політиці (запровадження карти поляка, укладення угоди про малий прикордонний рух, тощо), та з іншого **складність процедур оформлення віз** призводить до кількості зменшення видачі віз, скорочення транскордонної міграції. Знизилась також кількість подач заявок на отримання візи саме через складність процедури отримання останньої.

Корупція у сферах, пов'язаних з транскордонним співробітництвом, не тільки перешкоджає нормальному розвитку співпраці України з сусідніми державами, але й створює негативний імідж державі на міжнародній арені.

Рівень централізації влади, тобто відповідність адміністративних і фінансових можливостей місцевої влади в державах-сусідах, антимонопольне законодавство, акцизи на певні види товарів, митні і тарифні обмеження, а також міграційне законодавство є важливими пунктами, які обов'язково треба брати до уваги при покращенні **якості і повноти системи нормативно-правового забезпечення транскордонного співробітництва**.

Спільні міждержавні ініціативи і проекти, регіональна політика, взаємодія бізнесу і влади є елементами **економічної політики держави**, яка реалізується на даний момент з великою кількістю відхилень і упущень [4].

Через збільшення обсягів коштів, виділених на фінансування транскордонних програм, допомога з боку Європейського Союзу, в свою чергу, теж посилилась. Це і передача управлінських технологій, і фінансування великої кількості проектів транскордонного характеру, зокрема освітніх і екологічних, запровадження інструменту сусідства і партнерства, сприяння розвитку інституційної інфраструктури. Тобто **зацікавленість ЄС у розвитку транскордонного співробітництва України із сусідніми державами (зокрема українсько-польського співробітництва)** зростає. Тому для України дуже важливо вміло скористуватись наданою підтримкою, максимально отримуючи від неї користь і покращувати свій імідж на міжнародній арені [2].

Визначивши основні проблеми та перешкоди, що не дають транскордонному співробітництву повноцінно розвиватись, а також проаналізувавши цілий ряд чинників, що впливають на його активізацію, Європейським Союзом формуються стратегії розвитку регіонів. На даний момент також реалізується регіональна політика ЄС, завдяки якій змогли розвинути регіони Союзу, особливо депресивні.

Так наприклад, 60-70 роки ХХ століття характеризувались “компенсуючим” характером регіональної політики, що був спрямований на зменшення диспропорцій регіонального розвитку, як правило, шляхом застосування прямих методів державного регулювання.

У 80тих роках ХХ століття було надано пріоритет економічному розвитку над соціальним; стимулювання малого і середнього підприємництва; реалізація широкомасштабних регіональних проектів; розроблення нових механізмів регулювання депресивних територій.

Протягом 90'х років ХХ століття регіональна політика стає пріоритетним напрямком діяльності ЄС; проведений ряд регіональних реформ, спрямований на вирішення регіональних диспропорцій та структурних змін; політика “регіонального вирівнювання”.

Програма 2007-2013 – досягнення трьох цілей в регіональному розвитку: *конвергенція* (поширюється на відсталі у розвитку за показником ВВП на душу населення регіони, а також малозаселені та периферійні території, найбільш віддалені від центру (ультра-периферія). Активізовується наукова, науково-дослідна та інноваційна діяльність, формуються базові інфраструктури, відбувається розвиток інформаційного суспільства та людських ресурсів), *регіональна конкурентоспроможність і зайнятість* (реалізується в тих регіонах з високим рівнем безробіття та низькою зайнятістю населення. Шляхом професійного навчання та підвищення кваліфікації, нововведення у сфері працевлаштування та полегшення доступу до робочих місць, а також модернізації системи освіти, програми спрямовуються на модернізацію ринку праці.), а також *європейська регіональна кооперація* (здійснюється з метою сприяння міжтериторіальній співпраці та обміну досвідом між прикордонними регіонами. Вона реалізується через вдосконалення транспортних мереж та транспортних вузлів для створення єдиного регіонального простору в межах ЄС) [5].

Навіть сьогодні, коли транскордонне співробітництво продовжує розвиватись, **рівень поінформованості населення про можливості і перспективи використання інструментів транскордонного співробітництва** в професійній і побутовій діяльності є дуже низьким. Так, за результатами експертного опитування, близько 85% експертів вважають, що населення дуже слабо обізнане з існуванням транскордонного співробітництва і єврорегіонів. Саме ж населення у своїй більшості не знає взагалі або їх поінформованість про транскордонне співробітництво є дуже низькою. Доступ до інформації про конкретні програми, умови та принципи підготовки документів на отримання допомоги монополізовано невеликою групою експертів.

Слід згадати про **компетентність місцевих чиновників і працівників профільних міністерств та відомств** у питаннях транскордонного співробітництва, яка зачасту є доволі низькою. Володіння іноземними мовами для налагодження стосунків з сусідніми державами – відсутнє, а поінформованість про сучасний стан розвитку транскордонного співробітництва – слабка. Сюди ж можна віднести і **рівень розвитку інституційної інфраструктури транскордонного співробітництва**, що включає в себе підготовку кадрів для системи транскордонного співробітництва.

Рівень доступу учасників процесу транскордонного співробітництва до телефонних та Інтернет комунікацій свідчить про **розвиненість комунікаційної інфраструктури**. На жаль, на даний момент він не є високим. Але стрімкий розвиток інформаційних технологій повинен сприяти покращенню рівня та інтенсифікації співробітництва між Україною та сусідніми державами.

Не менш важливим чинником виступає **ментальність населення**, що проживає на прикордонних територіях. Спільність традицій, історичної спадщини, спільні соціально-політичні та економічні проблеми, взаємна толерантність є дуже важливими для взаєморозуміння і співробітництва [4].

Таблиця 1.1. Основні чинники розвитку транскордонного співробітництва [2]

Чинники	Сила впливу	Поширеність	Укоріненість	Походження	Видимість
Режим перетину кордону	Висока для всіх учасників ТКС	Для подорожуючих наземних транспортом	Глибокі традиції, закладені ще в часи СРСР	Обмежена пропускна спроможність кордону	Очевидна для всіх учасників ТКС
Складність візових процедур	Висока при частих поїздках	Стосується всіх учасників ТКС	З'явилися після розширення ЄС у 2004 р.	Ефективність роботи консульських служб	Очевидна для всіх учасників ТКС
Нормативно-правове забезпечення	Висока для легального сектору	Слабо охоплює малий прикордонний рух	Почало формуватись в 90ч роках ХХ ст.	Роль ТКС у зовнішній політиці держави	Видима для обмеженого кола учасників ТКС
Економічна політика	Вища середньої	Мало поширена на ТКС	Відсутність традицій	Пострадянська система	Латентний вплив
Громадська активність населення	Висока	Стосується майже всіх сфер ТКС	Перебуває на початковій стадії розвитку	Демократичні реформи і децентралізація влади	Видима лише для фахівців в сфері ТКС
Ефективність діяльності єврорегіонів	Висока для всіх учасників ТКС	Поширена на учасників єврорегіонів	Почали формуватись в 90ч роках ХХ ст.	Ініційовані на міждержавному рівні	Видима для обмеженого кола учасників ТКС
Компетентність представників влади	Вища середньої	Стосується всіх учасників ТКС	Перебуває на початковій стадії розвитку	Становлення ТКС як об'єкту управління	Видима для обмеженого кола учасників ТКС
Режим перетину кордону	Висока для всіх учасників ТКС	Для подорожуючих наземних транспортом	Глибокі традиції, закладені ще в часи СРСР	Обмежена пропускна спроможність кордону	Очевидна для всіх учасників ТКС
Складність візових процедур	Висока при частих поїздках	Стосується всіх учасників ТКС	З'явилися після розширення ЄС у 2004 р.	Ефективність роботи консульських служб	Очевидна для всіх учасників ТКС
Нормативно-правове забезпечення	Висока для легального сектору	Слабо охоплює малий прикордонний рух	Почало формуватись в 90ч роках ХХ ст.	Роль ТКС у зовнішній політиці держави	Видима для обмеженого кола учасників ТКС
Економічна політика	Вища середньої	Мало поширена на ТКС	Відсутність традицій	Пострадянська система	Латентний вплив
Громадська активність населення	Висока	Стосується майже всіх сфер ТКС	Перебуває на початковій стадії розвитку	Демократичні реформи і децентралізація влади	Видима лише для фахівців в сфері ТКС
Ефективність діяльності єврорегіонів	Висока для всіх учасників ТКС	Поширена на учасників єврорегіонів	Почали формуватись в 90ч роках ХХ ст.	Ініційовані на міждержавному рівні	Видима для обмеженого кола учасників ТКС
Компетентність представників влади	Вища середньої	Стосується всіх учасників ТКС	Перебуває на початковій стадії розвитку	Становлення ТКС як об'єкту управління	Видима для обмеженого кола учасників ТКС

В Таблиці 1.1. наведено основні чинники активізації транскордонного співробітництва України із сусідніми державами, їх поширеність, укоріненість, походження, видимість, а також сила впливу [2].

Беручи до уваги реально існуючі чинники, органам державного управління України, а також місцевій владі необхідно розробити стратегію активізації транскордонного співробітництва України з сусідніми державами.

Для стимулювання позитивного впливу чинників активізації ТКС і водночас для максимального зменшення перешкод та ризиків варто було б здійснити наступні заходи:

1. Шляхом будівництва нових і реконструкції старих пунктів пропуску і впровадження сучасних методів контролю підвищити ефективність використання транзитного потенціалу західних областей України;

2. Мінімізувати (і, якщо можливо, усунути) негативний вплив міграційно-візової політики ЄС по відношенню до суб'єктів ТКС шляхом підвищення ефективності діяльності МЗС та дипломатичного корпусу України, а також активізації співпраці між МЗС України та МЗС сусідніх держав;

3. Збільшити повноваження місцевих органів влади, а також активізувати їх діяльність в інтенсифікації транскордонного співробітництва;

4. Посилити інформаційну підтримку транскордонних програм, інформувати населення прикордонних регіонів про транскордонне співробітництво, також поширювати інформацію про проекти в Україні і в сусідніх державах;

5. Надати органам місцевого самоврядування достатню кількість компетентних працівників для максимально ефективної роботи над активізацією транскордонного співробітництва [4].

Саме наступні кроки допоможуть Україні просунутись в розвитку співпраці, налагодженню діалогів із сусідами, підвищенню власного іміджу на міжнародній арені, що зрештою активізує транскордонне співробітництво.

Висновки. Втім, це далеко не всі заходи, які бути реалізовані українським урядом для максимальної інтенсифікації транскордонного співробітництва із державами-сусідами. Важливим кроком в процесі формування стратегії активізації ТКС є індексація чинників, які впливають на співробітництво як позитивно, так і негативно, для того, щоб в подальшому стимулювати чи, навпаки, пригнічувати їх вплив.

Перспективи подальших досліджень. Проведення подальших досліджень повинне бути зосереджене на розгляді окремих чинників з метою активізації транскордонного співробітництва України з сусідніми державами.

Джерела та література:

1. Булюк В. В. Методичні підходи до оцінки ефективності транскордонного співробітництва / В. В. Булюк // Проблеми матеріальної культури. Економічні науки. – 2009. – С. 79-81.
2. Виявлення чинників та шляхів розвитку транскордонного співробітництва прикордонних регіонів України на основі дослідження громадської думки : [Електронний ресурс] : офіційна інтернет-сторінка Регіонального Філіалу НІСД у м. Львові. – Режим доступу : <http://www.niss.lviv.ua/analytics/111.htm>
3. Євро регіон “Буг” : зовнішньоекономічна діяльність Волинського суспільно-територіального комплексу / за ред.: Б. П. Клімчука, П. В. Луцишина. – Луцьк : Вежа, 1998. – 206 с.
4. Адміністрація Державної прикордонної служби України : [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.pvu.gov.ua/>;
5. Сухенко В. В. Питання транскордонного співробітництва у регіональній політиці Європейського Союзу : теоретичний аспект / В. В. Сухенко // Інвестиції : практика та досвід. – 2009. – № 22. – С. 78-80.

Черкасов А.В.

УДК 65.014

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМИ РИЗИКАМИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Постановка проблеми. Методи організаційно-економічного управління екологічними ризиками можна застосовувати на трьох рівнях – державному, регіональному та на рівні підприємства. Методи державного рівня формують загальні засади управління, оскільки вони не лише впливають на всі підприємства, забезпечуючи їх екологічну спрямованість, а й формують суспільну думку, від їх комбінацій залежить загальна концептуальна система впливу, успіх природоохоронної діяльності в Україні.

Ці методи повинні враховувати ризикову складову можливого екодеструктивного впливу, прояв ситуацій екологічного ризику, обчислених у вартісному виразі. Вибір конкретних методів залежить від величини ризику і важливості виробництва, але їх дія повинна бути спрямована на запобігання, зменшення або компенсацію ризиків. Умовно їх поділяють на правові, економічні та соціально-психологічні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань управління екологічними ризиками на регіональному рівні присвячено праці В.М. Гончарова [5], Т.С. Хачатурова [4], Ю.П. Фединського [3], В.Г. Санаєва [2], А.А. Садкова [1]. Авторами досліджено різноманітні аспекти зазначеного питання. Однак аналіз наукових праць визначає актуальність розробки питань методики управління екологічними ризиками в системі забезпечення економічного розвитку регіону.

Метою статті є дослідження методів управління екологічними ризиками в системі забезпечення економічного розвитку регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. У системі методів управління економічними мають провідну роль. Вони орієнтовані на використання створеного на регіональному рівні економічного сегменту загального зовнішнього середовища в природоохоронній діяльності і мають два аспекти реалізації: